

เรื่อง “เทคนิคการสร้างวิทยากรแกนนำสัมมาชีพชุมชน/หมู่บ้าน
 ผู้จัดการความรู้ นายธนพันธ์ พันธุ์น้อยกุล ตำแหน่ง นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ

.....

โครงการสัมมาชีพชุมชนเป็นกิจกรรมภายใต้แนวคิดการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งหมายถึง กระบวนการสร้าง ผู้นำ และเป็นการค้นหาและนำปราชญ์ชุมชนมาทำหน้าที่ขยายชุดความรู้ การสร้างกระบวนการเรียนรู้ สู่เป้าหมายของการสร้างชุมชนด้วยการใช้ทรัพยากรได้อย่างเฉลียวฉลาด และคุ้มค่า การตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง ปฏิบัติการสำเร็จ ตามแผนที่กำหนดไว้ จากการทำงานร่วมกัน โดยใช้บุคคล กลุ่มคน ทรัพยากร รวมทั้งการออกแบบและรักษาบรรยากาศ แวดล้อมในชุมชน ให้ทุกคน ในชุมชนร่วมกันทำงานได้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งประกอบด้วยความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ ภายในชุมชน คือ การนำอาชีพต่างๆ ที่ตนเองเชี่ยวชาญ ถนัด มาสอน เป็นโค๊ต ให้ผู้สนใจในชุมชนในชุมชน กลุ่มคน หรือ องค์กรของชุมชนเป็นมาฝึกทำร่วมกัน เป็นอาชีพที่สามารถเลี้ยงดู ตนเอง เพื่อนในชุมชน และพัฒนาเป็นกลุ่ม อาชีพ กลุ่มสินค้าชุมชน สู่การสร้าง สินค้า OTOP และสามารถนำไปสู่วิสาหกิจชุมชนที่มั่นคง และเรียนรู้ ผลักดันกิจกรรมการพัฒนาทั้งปวงโดยจัดให้มีและใช้ระบบข้อมูลใช้ข้อมูลเป็นฐานในการจัดประชุม **คิดวิเคราะห์จัดทำแผนเพื่อการพัฒนา หมู่บ้านดำเนินการกิจกรรมตามแผนพัฒนาและบูรณาการเงินทุน** ทั้งภายในชุมชนและนอกชุมชนเพื่อสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมตาม แผนที่วางไว้ ซึ่งระบบการทำงานเช่นนี้ ของชุมชนจะทำให้มีกิจกรรมเกิดขึ้นและมีการเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลงยกระดับ เพิ่มขึ้นตลอดเวลาการจัด โครงการพัฒนาตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบจึงเป็นการนำหมู่บ้านที่มีความพร้อมมีผลการ ปฏิบัติที่ สำเร็จชัดเจนอยู่แล้วมาเพิ่มเติมความสามารถในการเป็นต้นแบบสำหรับการขยายผลแนวทาง/วิธีปฏิบัติ ในการ พัฒนาตนเอง ครอบครัวและชุมชน เพื่อใช้เป็นสถานที่ เรียนรู้สำคัญให้กับหมู่บ้านอื่นที่ยังไม่ได้เริ่มต้นใน การพัฒนาตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงใช้เป็นต้นแบบในการเรียนรู้ให้กับหมู่บ้านที่มีจุดเริ่ม หรือมี พื้นฐาน สถานการณ์ของหมู่บ้าน ใกล้เคียงกัน สามารถเรียนรู้ เลียนแบบได้ โดยไม่ต้องใช้ความรู้ความชำนาญ ที่ต่างกันมากนักจัดกิจกรรมในหมู่บ้านต้นแบบจึงมีขั้นตอนที่เริ่มจากการพัฒนาส่งเสริมสนับสนุน บทบาทของ **ผู้นำ** ให้เป็นแกนนำหรือหัวเรี่ยวหัวแรงหลักในการนำประชาชนในหมู่บ้านให้ลุกขึ้นทำกิจกรรมเพื่อจัดการแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้นหรืออาจจะเกิดขึ้นในอนาคตส่งเสริมให้ผู้นำจัดกระบวนการทำแผนชุมชนสร้างให้เกิดการมีส่วนร่วม ของประชาชนในการคิดตัดสินใจกำหนดเป้าหมาย การทำงานโดยคนในชุมชนเองผลักดันสร้างความ รับผิดชอบให้เกิดกับบุคคลในชุมชนในการดำเนินการบริหารจัดการในกิจกรรมตามแผนงานการพัฒนา ซึ่งสามารถบูรณาการกิจกรรมต่างๆจากทุกหน่วยงานโดยมี **แผนชุมชน** เป็นเครื่องกำกับการพัฒนา เมื่อได้ดำเนินการมีประสบการณ์มีความรู้จัดทำเป็น **ชุดความรู้** มีหลักสูตรสำหรับการถ่ายทอดความรู้จัดเป็น **แหล่งเรียนรู้** หรือศูนย์เรียนรู้เพื่อการขยายผลในฐานะหมู่บ้านต้นแบบต่อไปซึ่งผลการจัดโครงการต่างๆนอกจาก จะจัดขึ้นเพื่อป้องกันแก้ปัญหาอนุรักษ์เพิ่มมูลค่าให้กับชุมชนแล้วยังสามารถ **สร้างภาวะผู้นำ** ทักษะการจัดการ สร้างและพัฒนา กลุ่มต่างๆ ในชุมชนให้เข้มแข็งยิ่งขึ้นหมู่บ้านและชุมชนสามารถบริหารจัดการตนเองตามหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นหมู่บ้าน **“อยู่เย็น เป็นสุข”** ตามยุทธศาสตร์ของกรมการพัฒนาชุมชน ซึ่งยึดหลักตามแนวทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ และเมื่อหมู่บ้านดำเนินการ ตามแนวทางนี้แล้ว ก็จะเป็นหมู่บ้าน/ชุมชนมีคุณลักษณะ **๓ ไม่ ๒ มี** กล่าวคือ ๑) ไม่มียาเสพติด ๒) ไม่มีคน ยากจน ๓) ไม่มีหนี้ นอกกระบวนการส่วน ๒ มี คือ ๑) มีสวัสดิการชุมชน และ ๒) มีการบริหารจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น มีการจัดระเบียบชุมชน (ป้ายหมู่บ้าน/ป้ายคุ้ม/ป้ายสถานที่ กลุ่ม/

องค์กร/ป้ายคริวเรือนพัฒนา/ปรับภูมิทัศน์หมู่บ้าน คริวเรือนให้น้ำอยู่ ฯลฯ) มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

อำเภอท่าช้าง จังหวัดสิงห์บุรี ได้ส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานโครงการสัมมาชีพชุมชนตามแนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง ที่ได้รับงบประมาณจากกรมการพัฒนาชุมชน จำนวน ๒๓ หมู่บ้าน และในบทบาทพัฒนาการที่รับผิดชอบการพัฒนาสัมมาชีพชุมชนพื้นที่ตำบลวิหารขาว ตำบลโพประจักษ์ ตำบลพิกุลทอง และตำบลดอนสมอ รวม ๔ ตำบล ๒๓ หมู่บ้าน วิทยากรสัมมาชีพที่ต้องค้นหาและสร้างการเรียนรู้ร่วมกันจำนวน ๑๑๕ คน และสร้างคริวเรือนสัมมาชีพ ๔๖๐ คริวเรือน สู่อาชีพที่มั่นคงเต็มพื้นที่ ประชาชนอยู่เย็น เป็นสุข

วิธีการดำเนินงาน ให้บรรลุเป้าหมายต้องค้นหา ประชาชนชุมชนมาเป็นแกนนำหมู่บ้านและแสวงหา ให้มีองค์ประกอบ ๓ องค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ ๑ คือ การประสานงานผู้นำชุมชนในพื้นที่ ค้นหา เชิงคุณภาพ ประชาชนแกนนำหมู่บ้าน ในการเป็นวิทยากรสัมมาชีพชุมชน สู่การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

๑.๑ สร้างการมีส่วนร่วมเป็นทีมชุมชนเก็บรวบรวมข้อมูลปราชญ์ในหมู่บ้านทุก อาชีพ องค์ความรู้ที่สามารถถ่ายทอดได้ นำไปสู่การนำมาเรียนรู้ ตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้นกิจกรรม/โครงการของการสร้างอาชีพชุมชน

๑.๒ การสร้างทีมและร่วมเป็นทีมคัดเลือกวิทยากรสัมมาชีพเข้าร่วมโครงการ จำนวน ๔ ตำบล ๒๓ หมู่บ้าน วิทยากรสัมมาชีพที่ต้องค้นหาและสร้างการเรียนรู้ร่วมกันจำนวน ๑๑๕ คน

๑.๓ การออกแบบวิธีการร่วมเป็นวิทยากรกระบวนการในโครงการ

๑.๔ ร่วมเป็นผู้สร้างร่วมการกระตุ้น/สร้างความตระหนักของปราชญ์ชุมชน/หมู่บ้านในการจัดกิจกรรมตามแผนงาน/โครงการ

๑.๕ ขับเคลื่อนกิจกรรมการสร้างวิทยากรสัมมาชีพชุมชน และสามารถค้นหาทีมคริวเรือนวิทยากรสัมมาชีพ สู่ครอบครัวพัฒนา , การเรียนรู้ตนเองและกำหนดเป้าหมายการพัฒนา , การสานิตการสร้างอาชีพสู่วิถีสัมมาชีพชุมชน และออกแบบวิทยากรสัมมาชีพในการการจัดการจัดการความรู้เพื่อการพัฒนาหมู่บ้าน

๑.๖ การมีโอกาสดำเนินกิจกรรมต่างๆ

๑.๗ ร่วมติดตามตรวจเยี่ยมผลการพัฒนาคริวเรือนสัมมาชีพชุมชนเป้าหมายและร่วมการประเมินผล ๓๖๐ องค์กร

๑.๘ ร่วมเป็นกลไกในการประสานภาคีทั้งภาครัฐและเอกชน

๑.๙ เป็นผู้ดำเนินการถอดบทเรียนได้

องค์ประกอบที่ ๒ ประชาชนชุมชน วิทยากรสัมมาชีพชุมชน แกนนำหมู่บ้านต้องมีคุณสมบัติที่ควรจะเป็นในการทำหน้าที่การพัฒนาอาชีพสู่การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงอย่างมั่นคง

๒.๑ ต้องเป็นผู้ที่มีพื้นฐานของความเสียสละโดยสังเกตพฤติกรรมในหมู่บ้านเป็นทุนสำคัญทางสังคมของหมู่บ้าน

๒.๒ มีจิตอาสาสมัคร รักบ้านเกิด

๒.๓ มีความอดทนสูง การเป็นวิทยากรสัมมาชีพต้องออกแบบวิธีการ สื่อสาร การเป็นวิทยากร และต้องใช้เวลาต้องเรียนรู้ธรรมชาติหมู่บ้าน สร้างมูลค่าเพิ่มของสัมมาชีพชุมชน

๒.๔ มีภาวะผู้นำ

๒.๕ เป็นนักประสานงานทั้งแนวดิ่งและแนวระนาบเดียวกัน

องค์ประกอบที่ ๓ คือ ความรู้ ความชำนาญในการทำหน้าที่วิทยากรสัมมาชีพชุมชน คือ วิทยากรสัมมาชีพชุมชน ต้องชัดเจน เป็นแกนนำในการพัฒนาหมู่บ้านสู่หมู่บ้านปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

๓.๑ แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและความเข้าใจการทำกิจกรรมที่เป็นการสร้างวิถีพอเพียงในหมู่บ้าน

๓.๒ ทักษะการพูดในหมู่บ้าน การสื่อสารทางการพัฒนาหมู่บ้าน

๓.๓ การคิดเชิงสร้างสรรค์ คิดเป็นบวก

๓.๔ เข้าใจในกระบวนการงานแผนชุมชนเชิงคุณภาพ

๓.๕ ทำบัญชีครัวเรือนได้และเรียนรู้การวิเคราะห์ข้อมูลมาสร้างเป็นระบบการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ของครัวเรือนได้

๓.๖ เรียนรู้การทำงานบูรณาการทั้งภาคราชการ ภาคเอกชน มาพัฒนาหมู่บ้านโดยใช้ทุนชุมชนเป็นฐานการพัฒนาได้

๓.๗ ทำงานเชิงรุกแบบมีแผนงาน วัดผลการทำงานได้เป็นที่ยอมรับของหมู่บ้าน

สรุป ปราชญ์สัมมาชีพชุมชน คือ ...ผู้ที่เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงหลัก ในการชักชวนให้คนในหมู่บ้านลุกขึ้นมาช่วยคิด ร่วมหาทางแก้ไขปัญหา และลงมือกระทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อพัฒนาชีวิตตนเอง ครอบครัวและชุมชนให้ดีขึ้นและเป็นแบบอย่างที่ดี ในการใช้ชีวิตที่เรียบง่าย ปราชญ์สัมมาชีพชุมชน จะต้องมีความรู้และเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กระบวนการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง การจัดการกิจกรรมเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ ในการถ่ายทอดองค์ความรู้วิธีการสื่อสารเพื่อกระตุ้นและสร้างความตระหนักแก่ครัวเรือนสัมมาชีพชุมชน และประชาชน ในการนำองค์ความรู้ด้านอาชีพ ที่ค้นพบ และแสวงหา สื่อสารผ่านวิทยากรปราชญ์สัมมาชีพชุมชน ผ่านกระบวนการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตปราชญ์สัมมาชีพชุมชน ต้องไปส่งเสริมให้ครัวเรือนสัมมาชีพเพื่อารู้จักวิเคราะห์ตนเอง มองเห็นปัญหา เห็นจุดอ่อน จุดแข็งของตนเอง และเรียนรู้วิธีคิดการสร้างอาชีพ ที่มั่นคง สร้างความอยู่เย็น เป็นสุข อย่างยั่งยืน